

MARTIN ŠRAJER / 1. 8. 2019

Second Run Blu-ray

Vydávání českých filmů na DVD/BD se v zahraničí soustavně věnují zejména společnosti Criterion (ve Spojených státech) a Second Run (ve Velké Británii). Díky Second Run se diváci mimo Českou a Slovenskou republiku mohli v uplynulých měsících seznámit s pestrým výběrem československých snímků, z nichž většina na své tuzemské blu-ray vydání zatím čeká. Níže se budeme věnovat bonusové výbavě osmi z těchto disků. Kromě nich vyšel dále také *Obchod na korze*, *Panna zázračnica*, *Sedmikrásky* nebo *Případ pro začínajícího kata*.

Vynález zkázy

Obecně se v zahraničí těší ze starších českých filmů zvýšené pozornosti zejména filmy nové vlny a díla reprezentující českou tradici animace, která své obdivovatele našla v osobnostech jako Terry Gilliam, Wes Anderson nebo Tim Burton. Do druhé kategorie spadají dva filmy Karla Zemana. Ve *Vynálezu zkázy* dal přední český animátor průchod své lásce k dílu Julese Vernea, potažmo k ilustracím jeho knih od Léona Bennetta, Alphonse de Neuvillea či Édouarda Rioua. Výtvarnou složku filmu, v němž prakticky není záběru, který by nebyl vyšperkovaný realizačně složitým, ručně vyrobeným trikem, si můžeme na dvouvrstvěm disku vychutnat ve verzi restaurované v rozlišení 4K za přispění Muzea Karla Zemana. Kontrasty mezi odstíny černé a bílé jsou zřetelné, nejmenší detaily perfektně viditelné. Vyčištěná byla také zvuková stopa, které vévodí soundtrack Zdeňka Lišky.

Bonusové materiály otevírá čtvrt hodinové úvodní slovo Johna Stevensona, amerického animátora a jednoho z režisérů filmu *Kung Fu Panda*. Popisuje, jak se se Zemanovým filmem seznámil nejdříve díky nekvalitní VHS kopii, aby jej posléze plně docenil z DVD, které vyšlo v rámci okázalého zemanovského box setu v Japonsku. Stevenson vyjadřuje obdiv k Zemanově technice a domněnku, že v současnosti, kdy si lze práci usnadnit pomocí CGI, by nikdo neměl trpělivost postupovat stejně pracně. Zemanovu

animátorskou tvorbu na disku představují dva krátké filmy, lyrická *Inspirace* (1949) s figurkami ze skla a loutková fraška *Král Lávra* (1950). Následuje pětice krátkých bonusů přejatých z českého BD vydání a přibližujících realizaci trikových scén, důvody Zemanova okouzlení Vernem nebo proces restaurování. Disk nabízející vedle původního zvuku také anglický dabing a anglické titulky má statické menu s fotografií a hudbou z filmu. Stejně vypadají vstupní nabídky ostatních zde představovaných disků. O všech z nich zároveň platí, že je doplňuje tištěný bonus v podobě bookletu, v němž dotyčný titul blíže představuje vybraný odborník či odbornice.

Baron Prášil

Ostrotí, texturou a bohatostí digitálně restaurovaného obrazu udivuje také *Baron Prášil*, v němž Zeman vystavěl absurdní fantastickou zápletku okolo postavy jistého mírně sociopatického aristokrata. Původu této oblíbené figury německé literatury a jejím rozličným uměleckým reprezentacím se věnuje filmový historik Michael Brooke v téměř čtyřicetiminutovém, na pečlivých rešerších postaveném a faktograficky neobyčejně hutném video bonusu. Aby vysvětlil původ Münchhausenova syndromu, vrací se do minulosti a představuje nám původního barona Prášila z pera Rudolfa Ericha Raspeho i následující příběhy, které si o této figuře vyprávěli lidé v různých evropských zemích. Vedle ilustrací Gustava Dorého, z nichž Zeman vycházel primárně, přitom zmiňuje i méně známé německé, maďarské či ruské filmy. Svou exkurzi zakončuje právě u Zemanových filmů a upozorňuje, že prášilovské motivy bychom našli napříč celou jeho filmografií. Záviděníhodný rozpočet, kteří měli autoři disku k dispozici, je patrný ze zařazení (anglicky otitulkovaného) celovečerního dokumentu *Filmový dobrodruh Karel Zeman*, který ve sto minutách zevrubně shrnuje kompletní život a dílo slavného filmaře. Ve stínu tohoto vyčerpávajícího bonusu se krčí ještě kratičká videa Muzea Karla Zemana.

Černý Petr

Celovečerní debut Miloše Formana a jeden z klíčových filmů nové vlny *Černý Petr* si na poctivě vybaveném blu-ray disku (s obrazem a zvukem ve stejné kvalitě) mohou čeští diváci koupit již delší dobu. Hlavním důvodem, proč k disku vydanému Národním filmovým archivem přikoupit společníka v podobě verze od Second Run, je audiokomentář Michaela Brookea, který nám hodinu a půl téměř bez přestávky

rozšiřuje obzory fakty o filmu, jeho tvůrcích a době, kdy vznikl. Zatímco kontextualizující informace ocení zejména zahraniční diváci, analytičtější postřehy ke kameře nebo režii neherců ocení i zasvěcenější publikum.

Především opakováním známých skutečností bude pro české zájemce úvodní kapitola dokumentu *Life As It Is: Miloš Forman on Miloš Forman*, ve které Forman půl hodiny vypráví, jak se dostal k filmu, kdo jej inspiroval, vůči čemu se vymezoval a proč mohla vzniknout nová vlna (nebyli jsme rivalové, sledovali jsme stejný cíl a podporovali se). Režim mladí českoslovenští filmaři podle jeho slov provokovali zejména tím, že ukazovali lidi, jací opravdu jsou. Jako autor komedií, které nebyly brány tak vážně, si přitom mohl dovolit kritičtější tón než jeho kolegové natáčející dramata. Povídání založené na příhodách známých z Formanových mnohých dřívějších vyprávění uzavírá poznámka, že vítězství *Černého Petra* v Locarnu pro jeho tvůrce znamenalo otevření dveří do světa. Posledním bonusem je rozhovor s herečkou Pavlou Martínkovou-Novotnou, převzatý z disku NFA.

Ikarie XB1

Filmem, který se vymykal tomu, co na západě od východoevropského umění po letech stalinistické stagnace očekávali, byla také *Ikarie XB1*. Jak v bookletu připomíná Michael Brooke, sci-fi Jindřicha Poláka a Pavla Juráčka by zároveň nemohlo vzniknout, kdyby se Sovětský svaz nesnažil ostatním zemím dokázat, že je technologicky napřed, a vesmír tudíž dokáže kolonizovat dřív než Spojené státy. Temně existenciální film svým vyzněním nicméně (ne)zapadal mezi sovětské propagandistické sci-fi, čímž se ve svém dvanáctiminutovém monologu zabývá odborník na více či méně obskurní žánrové tituly Kim Newman. Polákův film sice podle něj nebyl v rozporu s dobovým požadavkem na příběhy, které budou potvrzovat, že komunismus funguje, ale nastoloval závažné otázky ohledně budoucnosti lidstva. Podobně jako *2001: Vesmírná odysea* Stanleyho Kubricka, který *Ikarii* zhlédl v rámci přípravy na svůj revoluční příspěvek žánru a podle všeho z ní vycházel při promyšlení designu „své“ vesmírné stanice.

Newman také zmiňuje, že *Ikarii* nejprve viděl v její „popovější“ americké verzi *Voyage to the End of the Universe* od americké distribuční společnosti AIP. Disk nabízí úvodní titulky tohoto filmu s poameričtělými jmény českých herců a tvůrců (ze Zdeňka Lišky

se kupříkladu stal Danny List) a alternativní závěrečnou sekvenci, ve které vychází najevo, že vesmírní cestovatelé neobjevili novou planetu, ale vrátili se zpět na Zemi. Netradičním bonusem je krátký film Josefa Kořána *Nejvšednější povolání*, popisující, jak byla věda využívána k tomu, aby rozšiřovala hranice lidského poznání. Najdete jej i na DVD/BD s filmem, které vydal Národní filmový archiv.

Démanty noci

Na nedávném 23. ročníku festivalu Il Cinema Ritrovato se tradičně udělovaly také ceny pro nejlepší DVD/BD s archivními filmy. Cenu Best Single Release obdržely *Démanty noci* na blu-ray disku od Second Run. Možnost zhlédnout doma restaurovanou kopii, která byla premiérově představena vloni v Cannes, budou mít brzy také čeští cinefilové. Mezi bonusy na disku připravovaném Národním filmovým archivem bude ovšem chybět (další) špičkový audiokomentář Michaela Brookea, který ve své pronikavé analýze narativních postupů a stylistických prostředků neopomene zmínit Bressona ani Tarkovského a srozumitelně přibližuje, čím je tato spolupráce Jana Němce a Arnošta Lustiga v kontextu světové kinematografie unikátní. Člověka až mrzí, že film netrvá déle než 68 minut a nemůže tak Brookeův vynikající rozbor poslouchat déle.

Potěší ale také další bonusy, Němcův krátký absolventský film *Sousto* (1960), který *Démantům* dějově předchází, osmnáctiminutový rozhovor s Evou Lustigovou, která vzpomíná na svého otce a jeho zážitky z války, kterými se inspiroval ve své literární tvorbě, a jednadvacet minut dlouhý komentář předního britského odborníka na československou kinematografii Petera Hamese, který rozebírá zejména kariéru Jana Němce, vývoj jeho rukopisu a neotřelé pojetí *Démantů*.

Kladivo na čarodějnice

Poměrně překvapivě v československé kolekci od Second Run působí *Kladivo na čarodějnice*. Nejde o film natočený tvůrcem, jehož jméno by výrazněji rezonovalo v zahraničí, případně o film, který by vyčníval svým žánrem či technickým zpracováním. Bonusy doprovázející film naznačují, že zahraniční publikum *Kladivo* fascinuje především ze dvou důvodů. Jednak rozšířilo řadu sugestivních, hororovými fanoušky vyhledávaných filmů o čarodějnictví a satanismu z přelomu šedesátých a sedmdesátých let (např. *Lovci čarodějnic*, *Rosemary má děťátko* nebo *Ďáblové*),

jednak coby alegorie soudních procesů z padesátých let odpovídá převažujícímu západnímu vnímání komunistických zemí jako míst, kde jsou lidé pronásledováni, mučeni a zabíjeni pro své nepohodlné názory.

Do obou kontextů film ve svém poučeném, na mnohé méně zřejmé paralely upozorňujícím a dvaadvacet minut dlouhém příspěvku zasazuje filmová publicistka Kat Ellingerová. Ta neopomíjí ani přizpůsobivost Otakara Vávry, který sice natočil film výrazně kritický k represivnímu režimu, ale po srpnové invazi pokračoval bez větších postihů v tvorbě. To bylo umožněno jeho spoluprací s novodobou podobou téhož režimu, který v *Kladivu* budí takovou hrůzu. Sekci bonusů nečekaně uzavírá Vávruv krátkých experimentální film *Světlo proniká tmou* (1931), který zahraniční fajnšmekři jistě ocení, jakkoli nemá s hlavním filmem kromě jména režiséra nic společného. Dvouvrstvý disk nabízí opět nadstandardní obrazovou kvalitu a umožňuje si film vychutnat v detailech, které ve verzi uváděné v televizi, případně dostupné u nás na DVD, nejsou vidět.

Spalovač mrtvol

Na horor v *Second Run* vsadili také v případě *Spalovače mrtvol*. Daniel Bird jej v bookletu přibližujícím vznik filmu označuje za Herzovo mistrovské dílo a jeden z nejlepších československých filmů. Pro jeho text i pro jiné zahraniční ohlasy je příznačné, že film chápou téměř výlučně jako děsivý horor se surrealistickými prvky a opomíjejí jeho groteskní rozměr. K obdivovatelům filmu patří i bratři Quayové, kteří se ve svém dvanáctiminutovém povídání z roku 2006 zaměřují na jednotlivé stylistické složky filmu a obdivují jeho výtvarnou vrstevnatost.

Výše zmíněná Kat Ellingerová ve svém audiokomentáři hned zkraje přiznává, že *Spalovač* je jedním z jejích vůbec nejoblíbenějších filmů, ale její analýza stylu filmu, Herzovy filmografie a dobové politiky je vesměs věcná a cenná pro množství kontextových postřehů, které by tuzemského diváka zřejmě nenapadly. Další audiokomentář doprovázející celý film nabízí záznam podcastu *The Projection Booth*, v němž se o filmu nadšeně a s ještě větším fanouškovským zaujetím baví Mike White a Samm Deighanová. Předchozí tvorbu Juraje Herze připomíná kromě řady vyřčených a napsaných slov také jeho půlhodinový film z roku 1965 *Sběrné surovosti*, pracující s podobnými stříhovými postupy jako *Spalovač*.

Intimní osvětlení

České filmaře, o nichž se v zahraničí nejen hodně mluvilo, ale také tam točili, zastupuje mezi disky od Second Run vedle Formana a Němce také Ivan Passer s *Intimním osvětlením*. Kromě jeho digitálně restaurované kopie s vyčištěným HD obrazem nabízí disk také krátkometrážní *Fádní odpoledne* (1964), a tím pádem vlastně všechny filmy, které Passer v Československu natočil. K lepšímu pochopení tragikomedie s velmi specifickou poetikou a ještě užšímu napojení na českou mentalitu, než jakým se vyznačovaly první Formanovy snímky, napomáhá studie Trevora Johnstona z bookletu. Ten rozebírá vliv Hrabalova psaní nebo roli hudby ve filmech nové vlny, zvláště pak v *Intimním osvětlení*, kde hraje snaha sladit čtyři smyčcové nástroje ústřední roli.

Jak film vznikal a jak probíhalo například natáčení s neherci, budící u zahraničních odborníků obecně zvýšený zájem (u Passera i Formana), popisuje ve dvacetiminuotém rozhovoru z roku 2005 sám Ivan Passer. Vedle lehce nostalgického vzpomínání na spolupracovníky věnuje čas i vizuálnímu stylu a veristickému pojetí, jehož upřednostnění osvětluje podobně jako Forman touhou vymezit se vůči filmům, jaké v Československu během padesátých let vznikaly.

Závěrem doplníme, že většinu uvedených filmů (s výjimkou *Černého Petra* a *Ikarie XB1*) si můžete za menší poplatek legálně přehrát online (*Kladivo na čarodějnice* dokonce zdarma na kanálu Česká filmová klasika). Třebaže bez záruky 4K rozlišení a správného poměru stran a bez bonusových materiálů připravených odborníky, kteří tituly zasazují do rozličných kontextů a tím také rozšiřují a prohlubují váš divácký zážitek.

Streamování filmů je krom toho sice pohodlné a nezabírá žádné místo, ale vzhledem k neustálému obnovování nabídky těchto webů (a třeba v případě Netflixu také stále většího důrazu na původní obsah) nemáte jistotu, že snímek najdete na stejném místě také za pár měsíců či let. Výše popsané, s nadstandardní péčí připravené blu-ray disky proto můžete brát rovněž jako osm argumentů, proč se kromě filmů v kinech a online vyplatí nadále investovat také do domácí filmotéky.